

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Disp. II. De scientia possibilium

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

existentia videndo creat, existentia videndo continet.
 Disp. Quidquid ergo creator non videt, essentia subsistendi
 3. art. carer. Sed de hoc fuscè, cum de causalitate scienti-
 2. riæ Dei differemus.

Denique Dei scientia, angelicam & humanam superat, ratione entitatis: Nam scientia in Deo non est accidens, sicut in nobis; nec aliqua qualitas ei superveniens & superaddita, sed ipsamet Dei entitas & substantia increata, cum esse Dei sit ejus intelligere. Unde præclare Synesius libro de insomniis: *Deo sola ad cognoscendum natura sufficit.* Et Augustinus de Trinitate. *De hoc est esse, quod sapientem esse.* Hac etiam de causa Maximus Tyrius apud Euthimum in Pano-
 6. plia, Deum neque intelligentem propriè, neque intellectio-
 nem dici patitur, et hoc post-
 erius satis esse putat illi concedere. *Deus (inquit) neque intelligens dicitur propriè, neque intellectus, ne compositus existimetur. Nam & quod intelligens est, secum unâ consideratam habet intelligendi facultatem; & quod intelligitur, ad hoc ipsum ut intelligatur eandem habet facultatem. Sed neque intellectio dici potest. Nam intellectio naturâ suâ habet capacem substantiam. Quare superest ut supra hæc omnia constituatur. Nisi forte sic illum intellectio-
 nem esse dicamus, ut sit ipsum intellectio secundum substantiam, ac totum intellectio, & solum intellectio, & intellectio supra intellectio-
 nem.*

DISPUTATIO II.

De scientia possibilium.

Scientiâ Dei absolutè & secundum se consideratâ, eam per ordinem ad creaturas quæ sunt illius objecta materialia & secundaria contemplantur. Et primò differimus de scientia possibilium, quæ simpliciter intelligitur appellatur; actum postea de scientia futurorum contingentium, quæ scientia libera, seu visionis, nuncupatur.

ARTICULUS I.

Vtrum Deus cognoscat creaturas possibles in sua essentia tanquam in causa?

§. I.

Præmittuntur quæ apud omnes sunt certa, conclusio affirmativa statuitur, & ex SS. Patribus suadetur.

- Suppono primò contra Aureolum, Deum cognoscere omnes creaturas, non solum secundum illud esse eminens, & increatum quod habent in Deo; sed etiam secundum esse proprium, & particulare, quod singule in seipsis habent, vel habere possunt extra Deum; subindeque scientiam Dei non tantum terminari ad ipsam Dei essentiam, & ad eminentiam illam omnium rerum creabilium, quam in se formaliter Deus habet, sed etiam ad ipsas res creabiles, quæ in ipso non sunt formaliter, sed tantum eminenter.
- Probatum primò hæc suppositio ex infinita perfectione divina scientiæ, quæ debet se extendere ad quodcumque cognoscibile distinctè & in particulari.

A Secundò, Quia alioquin Deus non cognosceret creaturas, sed tantum suam essentiam: quia creatura prout sunt in Deo, non sunt creatura, sed ipsa creatrix essentia.

Tertiò, Quia ut dicemus disputatione sequenti, scientia Dei est causa rerum: unde sicut Deus illas producit secundum esse proprium & particulare quod habent in seipsis: ita & illas cognoscit. Adde quòd, Deus non posset gubernare res hujus universi in particulari, si illas non cognosceret; nec reddere unicuique secundum opera sua, si singula distinctè & in particulari, non essent ei nota.

B Hoc præsupposito tanquam certo, difficultas est, & gravis controversia inter Thomistas, & Recentiores, de modo quò Deus creaturas cognoscit in seipsis: an scilicet illas cognoscat immediatè, & independentè ab essentia divina priùs cognita; an verò solum mediatè, & in essentia divina tanquam in causa, & medio priùs cognito, quod ut melius percipiatur.

C Suppono secundò: Duplex à Philosophis solere distingui medium ducens in cognitionem alterius: unum ut quo, quod vocatur, *medium incognitum*, quale est species impressa, quæ non cognoscitur quòd, sed solum est ratio cognoscendi objectum quod representat. Aliud ut quòd, quod appellatur *medium cognitum*, quale est speculum v. g. quod priùs debet videri, quam in eo videantur objecta quæ representant.

Suppono tertiò ut certum, & ab omnibus receptum, Deum cognoscere creaturas possibles in seipso ut in objecto primario. Patet hæc suppositio, primò quia omnis potentia secundariè objectum attingit ratione primariè, quod est illud in primario aliquo modo attingere: sed creaturæ sunt objectum secundarium intellectus divini, Deus autem primarium: Ergo cognoscit creaturas in seipso ut objecto primario. Secundò, Cognoscit in aliquo ut in objecto primario, est ratione illius ut moventis terminatè cognitione: Sed Deus in cognitione creaturarum non movetur ab ipsis, sed à propria essentia, quæ unitur per modum speciei, tam in sui cognitione, quam in ordine ad cognitionem creaturarum, aliàs divina cognitio dependet à creaturis, & perficeretur ab illis, quod implicat: Ergo cognoscit illas in seipso, ut in objecto primario. Tertiò, cognoscit in alio ut in objecto primario, est cognoscit per speciem illius: Sed creaturæ cognoscuntur à Deo per speciem non illis propriam, sed sui: Ergo illas cognoscit in seipso ut in objecto primario.

Solum ergo difficultas est, & celebris inter Thomistas & Recentiores controversia, an Deus in seipso, ut causa prima, & medio priùs cognito, creaturas possibles cognoscat: Hoc enim negat Vazquez hic disp. 60. cap. 2. & 3. quem sequuntur plures ex Recentioribus: affirmant verò Thomista, & plures alii, cum quibus.

Dico: Deum cognoscere creaturas in sua essentia tanquam in causa.

Probatum primò conclusio ex Dionysio Areopagita, Theologorum Principe, qui aperte tradit nostram sententiam, cap. 7. de divin. nominibus, ubi habet hæc verba: *Neque autem ea quæ sunt ex his quæ sunt discens noscitur divina menti, sed ex se & in se per causam rerum omnium cognitionem, scientiam, essentiamque anticipatam & ante comprehensam habet, non quòd per speciem singula consideret, sed quòd uno causa complexum omnia sciat.* Et patet interpositis addit: *si ipsam*
 1799

ergo cognoscens divina sapientia, novit omnia. Hic locus adeo clarus & expressus est, ut plures ex Recentiobus fateantur illum nullam interpretationem posse admittere.

6. Eum tamen conatur interpretari Vazquez, asserendo Dionysium nihil aliud voluisse, quam quod Deus à seipso non à rebus cognitionem accipiat.

Sed hæc interpretatio legitima non est, tum quia Dionysius eo loco expressè loquitur de cognitione creaturarum in essentia divina ut in causa, ut patet ex illis verbis, *sed uno causa complexu omnia noscit*. Unde D. Thomas 1. contra Gent. cap. 49. Dionysium in hoc sensu intelligit, ut constabit ex ejus verbis infra referendis. Tum etiam, quia Dionysius asserit, Deum ex se, & in se, per causam rerum omnium anticipatam habere notitiam: Sed per hoc quod non accipiat cognitionem à rebus, licet salvetur ex se cognoscere illas, non tamen salvatur illas in se per causam cognoscere; Angelus enim à rebus cognitionem non accipit, & tamen propter hoc nequit dici res à se distinctas in se per causam cognoscere: Ergo per hoc solum quod Deus non accipiat cognitionem à rebus, non salvantur verba Dionysii.

7. Nec valet quod subdit Vazquez, nempe verba illa, *sed uno causa complexu omnia noscit*, non aliud significare, quam quod unica cognitione, seu unico intuitu, Deus cognoscat omnia. Si enim hæc interpretatio valeret, eodem modo esset verum dicere, Deum seipsum uno creaturarum complexu cognoscere; sicut verum est asserere ipsum cognoscere creaturas unico causa complexu: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illa interpretatio potest admitti. Unde merito ait Suarez, Vazquem SS. Patres ad arbitrium suum, magis quam ad illorum mentem interpretari.

8. Probatur secundò conclusio ex August. libro 4. de Genesi ad lit. cap. 23, & 24. ubi duplicem creaturarum cognitionem in mente Angelorum distinguit: alteram illarum in verbo, quam *matutinam* appellat; & asserit in ipso, tanquam per illud per quod facta sunt, cognosci creaturas; quod idem est, ac eas cognosci in verbo, ut causa: alteram creaturarum in propria ipsarum natura, quam appellat *resper tinam*, de qua dicit libro 11. de civit. cap. 7. *Cognitio creaturae in seipsa, decoloratio est, quam cum in Dei sapientia cognoscitur, velut in arte per quam facta est*. Ergo juxta illius mentem, Angeli beati cognoscunt creaturas in Deo tanquam in causa: Sed Deus perfectiùs quam Angeli, seipsum ut creaturarum causam cognoscit: Ergo in se ut in causa cognoscit creaturas.

9. Nec magis feliciter interpretatur Vazquez Augustinum, quam Dionysium, dum asserit, Augustinum locis citatis solum velle creaturas ab Angelis beatis cognosci in Deo per cognitionem matutinam, improprie, & secundum esse eminentiale quod habent in illo; quatenus scilicet cognoscitur eminentia divina, seu ipsa creatrix essentia; non verò proprie, & secundum esse formale, ac proprias earum rationes & differentias. Hanc enim solutionem in Tractatu de visione beatifica disp. 4. art. 4. efficaciter confutavimus, tum ex ipso Augustino asserente cognosci creaturam, *per ipsam artem per qua facta est*: creaturæ autem solum facta secundum esse quod habent in propria natura, non verò secundum esse eminentiale quod habent in Deo, quod increatum est, cum non sit aliud, quam ipsa

Tom. I.

A creatrix, & increata Dei essentia. Tum etiam ex D. Thoma infra quæst. 58. art. 7. de Angelis beatis dicente: *Non enim videndo verbum, cognoscunt solum illud esse rerum quod habent in propria natura: sicut Deus per hoc quod videt se, cognoscit esse rerum quod habent in propria natura*. Quibus verbis aperte declarat, beatos in verbo cognoscere creaturas, secundum proprias rationes & differentias, & non tantum secundum esse eminentiale quod habent in Deo.

10. Probatur tertio conclusio ex eodem S. Doctore, qui variis in locis aperte docet nostram sententiam, præsertim 1. contra Gentes cap. 49. his verbis: *Colligendo igitur has duas conclusiones, apparet Deum cognoscere seipsum, quasi primò & per se notum, alia verò sicut in essentia sua visa*.

Quod autem loquatur de essentia sua visa, ut causam creaturarum, constat: Primò, quia conclusiones illas deductas probat hoc discursu: *Effectus cognitio sufficienter habetur per cognitionem sua causa: Deus autem est causa creaturarum: cum igitur essentiam suam plenissime cognoscat, oportet ponere quod etiam alia cognoscat*. Secundò, quia in eisdem veritatis confirmationem adducit hæc verba Dionysii libro 7. de divin. nomin. *Non secundum visionem singulis se immitit, sed secundum causam continentiam scit omnia*. Tertio, quia in hac parte quæst. 12. art. 8. expressè docet, beatos videre creaturas in Deo tanquam in causa: sic enim discursit, *Manifestum est, quod sic aliqua videntur in Deo, secundum quod sunt in ipso: omnia autem alia sunt in Deo, sicut effectus sunt virtutis in sua causa: sic igitur videntur omnia in Deo, sicut in sua causa*. Unde cum cognitio beatorum sit exemplata à cognitione qua Deus cognoscit seipsum, & illam participet & imitetur, manifestum est, juxta Doctoris Angelici principia, Deum in seipso tanquam in causa creaturas cognoscere. Quare Valentinus Herice, ejusdem Societatis scriptor, se valde demirari, ait, quanto animi conatu contendat Vazquez detorquere D. Thomam in suam sententiam, qui sane, si expressa ejus testimonia attendisset, omnem animi conatum & ardorem deposuisset.

§. II.

Eadem veritas ratione fulcitur.

11. Nostra conclusio non solum favet auctoritas SS. Patrum, sed etiam efficaces rationes illam suadent. Prima sumitur ex D. Thoma hic art. 6. potest que sic breviter proponi. Non potest aliqua causa comprehendi, nisi in ea cognoscatur effectus in illa contenti: Sed Deus est causa continens eminenter creaturas, & seipsum comprehendens: Ergo in se ut in causa omnes creaturas cognoscit. Minor patet, Major probatur. Tunc aliqua causa comprehenditur, quando cognoscitur adæquatè, & omni modo quò cognoscibilis est: Sed non potest cognosci adæquatè, & omni modo quò cognoscibilis est, nisi in illa cognoscantur effectus quos virtualiter in se continet: Ergo non potest cognosci comprehensivè, nisi in illa cognoscantur effectus quos eminenter aut virtualiter continet. Major constat, Minor probatur. Causa continens eminenter, aut virtualiter aliquos effectus, potest attingi ut ratio cognitionis illorum: Ergo nisi sic cognoscatur, non cognoscitur adæquatè, & omni modo quò cognoscibilis est.

B b 3

Huic

12. Huic argumento, cui potissimum innititur A nostra sententia, respondet Vazquez, negando Majorem, ad cuius probationem, distinguit Minorem, & dicit illam esse veram de causa relata ad affectus, falsam verò de causa omnino absoluta: Deus autem nullâ relatione reali potest ad creaturas referri, sed tantum relatione rationis, quæ nec à beatis, nec ab ipso Deo confingitur; & ideo non est necesse, quòd ut Deus comprehendatur à seipso, vel ut clarè videatur à beatis, in illo ut in causa & medio prius cognito, cognoscantur creaturæ possibiles.
13. Sed contra: ut Deus per modum objecti cogniti representet creaturas, non requiritur respectus realis ad illas: Ergo ex eo quòd absolutus sit B à respectu reali ad creaturas, non tollitur quòd in illo, ut causa, & medio cognito possint, & debeant cognosci creaturæ. Consequentia patet, Antecedens probatur multipliciter. In primis enim Deus (ut fateretur Vazquez loco citato) representat creaturas ut verbum, representatione formali, absq; eo quòd dicat realem respectum ad illas: Sed non est ratio, cui magis requiritur respectus realis in representante objective, quam in representante formaliter: Ergo ut Deus representet creaturas per modum objecti cogniti, non exigitur realis respectus ad illas.
14. Secundo Deus physicè continet creaturas, aliàs non esset omnipotens; & tamen absq; utus est à respectu reali ad illas: Ergo etiam absque respectu reali ad creaturas, continebit illas representativè objective. Patet consequentia, nulla enim est ratio assignabilis, cur physica contentia effectus, absque respectu reali salvetur, & contentia intentionalis, qualis est contentia objecti representati, reale respectum exposcat.
15. Tertio idem Antecedens probatur ex alia hujus Auctoris doctrina: Ille enim docet disputatione citatâ, quòd licet creaturæ non cognoscantur in Deo ut in medio prius cognito, cognoscuntur tamen ex illo: Sed nulla potest assignari ratio, cur requiratur relatio ad esse medium in quo, & non requiratur ad esse medium ex quo: Ergo absque tali respectu creaturæ cognoscuntur in Deo, ut in medio, & objecto prius cognito. D
16. Denique, Quòd causa ut cognita, objective representet effectum, non provenit ex eo quòd in illa imperfectionis est, sed ex eo quòd est perfectionis: Sed causam ad affectum referri relatione reali transcendentali, ad imperfectionem pertinet; contentia autem virtualis aut eminentialis pertinet ad perfectionem: Ergo objectiva representatio per modum objecti cogniti, non convenit causæ quæ refertur ad effectus, quia ad illos refertur, sed quia illos in se continet; ac proinde perfectissimè convenit Deo hujusmodi representatio, quamvis absolutus sit ab ordine reali ad creaturas.
17. Secunda ratio: Non modo unum in alio cognoscitur, quo in illo continetur: Sed creaturæ continentur in essentia divina tanquam in causa: Ergo in illa ut in causa, à Deo & à beatis cognoscuntur.
- Confirmatur, & magis illustratur hæc ratio. Essentia divina continet creaturas contentivè representativâ, cum illas manifestet & representet divino intellectu: Sed talis vis & contentia representativa, non potest aliunde ei competere, quam ex eo quòd eminentialiter illas continet ut illarum causâ: Ergo creaturæ representantur & cognoscuntur in essentia divina

tanquam in causa. Major patet, Minor probatur: Contentia representativa unius objecti in alio, vel provenit ratione similitudinis, vel ratione dependentiæ, vel ratione contentiæ virtualis, seu eminentialis: Sed Deo non convenit representatio objectiva creaturarum, ratione similitudinis, cum infinite distet ab illis, nec ratione dependentiæ, cum sit omnino independens à creaturis: Ergo illas solum representat, representatione fundatâ in contentia eminentiali, quâ continet creaturas ut causa.

Confirmatur ampliùs: Quia creaturæ representant Deum ratione dependentiæ, non possunt ducere in illius cognitionem, nisi cognita ut effectus: Sed Deus representat creaturas ratione contentiæ eminentialis illarum, per modum causæ: Ergo nec proprio nec creato intellectu, potest illas representare, nisi cognitus ut causa. Quâ ratione usus est D. Thomas quæll. 2. de verit. art. 4. in corpore.

Tertia ratio sic potest proponi. Deo, ut potest infinite perfectio, attribui debet modus cognoscendi creaturas, omnium perfectissimus: Sed modus eas cognoscendi in sua essentia tanquam in causa, nobilior est & perfectior, quam modus illas cognoscendi immediate in seipsis, & secundum propriam illarum cognoscibilitatem, & veritatem quam vocant *objectivam*: Ergo Deus in sua essentia tanquam in causa, creaturas possibiles cognoscit. Major constat, Minor probatur primò ex Augustino supra relato, dicente: *Cognitio creaturæ in seipsa, decoloratio est, quam cum in Dei sapientia cognoscitur, veluti in arte per quam facta est.* Secundò ratione, nam perfectius est cognoscere creaturas in veritate prima & increata, quam illas videre ratione veritatis creatæ & participatæ quam habent in seipsis: tantò enim perfectius res cognoscitur, quanto perfectiori medio attingitur, & ad altiotem rationem formalem reducitur: unde cum divina essentia sit veritas prima & increata, ac perfectissima talis; veritas autem objectiva in qua Vazquez & alii Recentiores dicunt Deum cognoscere creaturas in seipsis, sit solum quædam veritas creatæ & participatæ; perfectius est cognoscere creaturas in essentia divina tanquam in causa, quam immediate in seipsis, & secundum propriam illarum cognoscibilitatem, & veritatem objectivam.

Quarta ratio: Cognitio quam Deus habet de creaturis, cum sit perfectissima, non solum habet rationem scientiæ, sed etiam sapientiæ: At sapientia est cognitio rerum in causa, & per causam altissimam: Ergo cum Deus sit prima, summa, & altissima omnium causarum, in seipso, & in sua essentia tanquam in causa, omnes creaturas cognoscit.

§. III.

Convellitur præcipuum fundamentum Vazquezii.

PRÆcipuum fundamentum quòd Vazquez ducitur ad negandum Deum cognoscere creaturas possibiles in essentia sua tanquam in causa, est quia existimat essentiam divinam non esse intrinsecè connexam, cum creaturis possibili- bus. Tum quia (inquit) magis necessarium non potest cum minùs necessario connecti: Deus autem, utpote ens à se, magis necessarius est, quam creaturæ quæ sunt entia ab alio. Tum etiâ, quia

quia non fiat unum intrinsecè connecti cum alio, & non dependere ab illo; unde cum essentia divina sit omnino independens à creaturis possibili- bus, non est intrinsecè connexa cum illis. Sic discitur præfatus Author disp. 54. cap. 6. num. 26. Sed hic discursus non concludit: Ergo præcipuum ejus fundamentum corrumpit.

Minor probatur multipliciter. Primò ex D. Thoma quaest. 2. de verit. art. 3. ad 11. ubi sic habet: *Dicendum quòd quamvis si à linea diminuatur punctus in actu, nihil deperat de linea quantitate; si tamen diminuatur à linea quòd non sit à puncto terminabilis, peribit linea substantia. Similiter etiam esse de Deo: non enim aliquid Deo deperit, si eius creatura ponatur non esse: deperit tamen perfectio ipsius, si auferatur ab eo potestas producendi creaturam.* Sed si creatura modo possibilis redderetur repugnantes, auferretur à Deo potestas producendi creaturas: Ergo periret aliquid perfectionis ipsius, & consequenter Deus, ratione suae perfectionis, est intrinsecè connexus cum creaturis possibilibus. Quòd etiam ratione sua de- betur. Nulla potentia potest existere sine suo ob- jectò, ac proinde habet cum illo necessariam connexionem: Sed objectum omnipotentiae est ens possibile, sive creabile, ut docet idem S. Do- ctor infra quaest. 25. art. 3. in corp. Ergo si nulla creatura foret possibilis, non esset in Deo omni- potentia, ac proinde illa est, essentialiter connexa cum possibilitate creaturarum.

Secundò probatur eadem Minor principalis, & magis declaratur in efficacia fundamenti propo- siti. Magis necessariù potest cum minùs neces- sario, ab intrinsecò connecti: Ergo quamvis Deus sit magis necessarius, quàm creaturae possibilis; non sequitur ipsum intrinsecè cum illis non con- necti. Consequentia patet, Antecedens probatur. Veritas principiorum est magis necessaria, quàm veritas conclusionis, ut ex Aristotele do- cent communiter Logici, & tamen illorum veri- tas est intrinsecè connexa, cù veritate conclusio- nis; aliàs in recta demonstratione possent præ- missae esse verae, quamvis conclusio esset falsa: Ergo magis necessarium potest intrinsecè cum minùs necessario connecti. Et ratio à priori est, quia eo ipso quòd unum est necessarium à se, & alterum necessarium ab alio, illud magis neces- sarium est: fiat autem necessarium à se connecti cum habente necessitatem ab illo, dummodo utrumque sit necessarium simpliciter; ut constat in principis & conclusionis: Ergo magis neces- sarium potest cum minùs necessario, ab intrinsecò connecti.

Denique probatur eadem Minor principalis, & magis adhuc convellitur idem fundamentum Vazquezii: Stat unum intrinsecè connecti cum alio, & non dependere ab illo: Ergo ex eo quòd essentia divina sit independens à creaturis pos- sibilibus, non rectè infertur eam cum illis intrin- secè non connecti, Consequentia patet, Antece- dens probatur primò. Essentia, ut radix est pro- prietatum, est intrinsecè connexa cum illis, & ta- men prout sic, non est ab illis independens: Ergo stat sine dependentia connexio.

Secundò, Unum relativum est cum alio conne- xum, & tamen non dependet ab illo, aliàs simul naturà & cognitione non essent: Ergo verum est Antecedens.

Tertiò, Veritas principiorum, prout à priori infert veritatem conclusionis, est connexa ne-

cessariò cum illa (aliàs, ut supra arguebamus, posset veritas principiorum cum falsitate con- clusionis conjungi) & tamen veritas principio- rum, ut à priori inferentiam veritatem conclu- sionis, non est dependens ab illa: si enim ut de- pendens eam inferret, inferret formaliter ut ef- fectus, ac proinde non à priori, sed à posteriori illam probaret: Ergo idem, quod priùs.

§. IV.

Solvuntur objectiones.

Objicies primò: Angelus comprehendit suam virtutem intellectivam, & tamen non cognoscit omnes suas intellectiones possibles; alioquin in sua virtute naturali posset cognosce- re omnes creaturas possibles in particulari, quæ essent objecta talium intellectionum; cum re- pugnet unum actum, prout ab alio distinctum, comprehendi, nisi saltem quoad an est, cognos- cantur objecta à quibus distinctionem accipi- unt: Ergo quamvis Deus comprehendat suam omnipotentiam, non sequitur quòd in seipso tanquam in causa, omnes creaturas possibles cognoscat, sicque ruit præcipuum fundamen- tum nostræ sententiæ.

Respondeo concessio Antecedente, negando Consequentiam, & paritatem. Ratio discriminis est, quia intellectus Angeli non est causa com- pleta omnium intellectionum quas elicere po- test, cum ratione sui non habeat fibi unitas spe- cies representativas omnium possibilem, quibus intellectus ad intelligendum compleri potest: omnipotentia verò Dei, est virtus completa & perfecta respectu omnium possibilem, secun- dum omnem rationem, & quia in sola causa co- mpleta, adæquata, & perfecta, potest cognosci ef- fectus, virtus intellectiva Angeli potest com- prehendi ab ipso, non cognitis in particulari om- nibus intellectionibus in sua virtute conten- tis; licet virtus divina comprehendi nequeat, non cognitis omnibus creaturis possibilibus, se- cundum proprias, peculiari resque perfectiones, quibus ad invicem distinguuntur.

Objicies secundò: Illud quòd habet rationem mediū ducentis in cognitionem alterius, debet dicere ordinem ad illud, & ei posse esse assimilari: Sed divina essentia, cum sit absoluta & inde- pendens à creaturis, non refertur ad illas; & cum non conveniat cum illis, nisi tantum analogicè, ipsis non assimilatur perfectè: Ergo non habet rationem mediū ducentis in cognitionem crea- turarum possibilem.

Respondeo primò, hoc argumentum æquè & magis militare contra Adversarios, cum illi do- ceant essentiam divinam habere rationem speci- ei intelligibilis, immediatè representantis crea- turas; & species intelligibilis majorem debeat habere proportionem & similitudinem cum ob- jectò quòd primariò representat, & magis ad il- lud referri, quàm illud quòd habet solum ratio- nem causæ & mediū cogniti respectu illius.

Respondeo secundò, negando Majorem, quan- tum ad primam partem; non enim semper requi- ritur, quòd medium manifesta dicat ordinem ad rem quam manifestat, sed sufficit quòd res manifestata ad illud referatur; unde cum creatu- ra dicantur habitudinem ad divinam essentiam & omnipotentiam, tanquam ad causam, habeant- que intimam ab illa dependentiam: essentia divi-

- na, quamvis absoluta ab omni respectu creaturarum, potest habere rationem medii ad illas cognoscendas. Pro cuius elucidatione.
30. Advertendum est, quod quando medium representans, & res representata, sunt intra eundem ordinem, debent dicere habitudinem ad invicem; secus vero quando medium est ordinis superioris & increati, ut contingit in proposito. Sicut quamvis in rebus creatis, mater & filius dicant mutua relationem ad invicem; tamen inter Christum & B. Virginem, non est ratio mutua, quia suppositum Verbi Divini, cum sit ordinis superioris & increati, est incapax relationis realis ad creaturam.
31. Ad secundam vero partem Majoris, in qua dicitur, illud quod habet rationem medii cogniti, respectu alicujus objecti, debere ipsi assimilari; dicendum est, ad rationem medii cogniti, non requiri convenientiam univocam, aut similitudinem formalem cum objecto quod manifestat, sed sufficere convenientiam, & similitudinem quandam causalem, & veluti radicalem, ut constet in essentia, qua habet rationem medii ad cognoscendas proprietates quae ab ipsa dimanant, & tamen non convenit univocè cum illis, cum sit in genere substantia, proprietates vero in genere qualitatis; nec habet cum ipsis similitudinem formalem, sed tantum causalem, & radicalem, quatenus est illarum causa, & veluti radix, à qua procedunt. Idem cum proportione dicendum est in proposito, ut enim essentia divina habeat rationem medii cogniti respectu creaturarum, sufficit quod habeat cum illis similitudinem quandam causalem, & veluti eminentialem, & quod in ratione primae causae eminenter contineat omnes illarum perfectiones & differentias, etiam atomas & inviduales.
32. Obicies tertio: Inter medium cognoscendi, & rem cognitam, debet esse necessaria connexio, aliàs non posset ducere in certam & infallibilem illius cognitionem; sicut medium probabile non ducit in certam ac scientificam cognitionem conclusionis, quia necessariò cum illa non connectitur. Sed inter essentiam divinam, & creaturas posibles, non reperitur necessaria connexio: Ergo illa non potest deservire ut medium ad illas cognoscendas. Major constat, Minor vero probatur multipliciter. Primo, quia essentia divina haberet connexionem necessariam cum creaturis possibili, illis destructis, ea pariter destrueretur, quod videtur absurdum.
33. Secundo. Si omnipotentia Dei esset necessariò connexa cum creatura possibili, aequè necessarium esset creaturam esse possibilem, ac Deum esse omnipotentem; imò cum omnipotentia Dei sit ipse Deus, non minùs necessaria foret possibilitas creaturae, quam existentia Dei, quod etiam videtur falsum, & repugnans principiis fidei & luminis naturalis: cum Deus sit ens à se & per essentiam, & quaecumque creatura possibilis, ens ab alio, & per participationem.
34. Tertio, Si essentia Dei cum creaturis possibili bus connecteretur, dependeret ab illis: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Sequela Majoris probatur: Tum quia illud dependet ab alio quod sine illo nequit subsistere: At si essentia divina cum creaturis possibili necessariò connecteretur, non posset sine illis subsistere: Ergo penderet ab illis. Tum etiam, quia illa mutuo dependent, quae posita se ponunt, & ablata se auferunt.
- A Sed si essentia divina cum creaturis possibili bus necessariò connecteretur, illis sublati tolleretur: Ergo penderet ab illis.
- Respondeo concessa Majori, negando Minorem: nam divina essentia & omnipotentia habent connexionem simpliciter necessariam cum rota collectione rerum possibilem, tamquam cum objecto & termino adaequato, & cum quolibet possibili, tamquam cum objecto & termino inadaequato.
- Ad primam probationem in contrarium, dicendum est, quod destructis creaturis possibili bus, destrueretur divina omnipotentia, non quidem à priori & per locum intrinsecum, sed à posteriori & per locum extrinsecum. Ratio est quia possibilitas creaturarum non est aliquid in se actu extra potentiam causam, nec proinde potest destrui nisi in causa: non potest autem haec possibilitas in causa destrui, nisi destruat vis producendi creaturas, quae est ipsamet causa, ac proinde nisi destruat ipsa causa.
- Ad secundam probationem, nego sequelam Majoris; fieri enim potest aliqua sic esse inter se connexa, quod à deficiente uno, impossibile sit aliud non deficere, & tamen quod unum sit magis necessarium quam aliud, quia unius necessitas firmiori nititur fundamento; v. g. magis necessarium est hominem esse rationale, quam risibilem, & tamen deficiente risibilitate, deficeret etiam rationalitas in homine; & universali ter principia sunt magis necessaria quam conclusiones, ut docent Dialectici, & tamen deficiente veritate conclusionum, veritas principiorum deficeret.
- Ad tertiam nego etiam sequelam Majoris, nam inter medium cognoscendi & rem cognitam, non debet esse semper necessaria connexio, per mutua dependentiam utriusque extremi, sed sufficit quod sit necessaria connexio, per dependentiam in uno, & eminentiam in altero.
- Unde ad primam probationem in contrarium, distinguo Majorem: Illud dependet ab alio, quod sine illo nequit subsistere, ratione subordinationis ad illud, concedo Majorem. Ratione continentiae illius per modum causae, nego Majorem; & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam. Et in isto in divinis, ubi Pater nequit sine Filio subsistere, & tamen non dependet ab illo; & in creatis, ubi unum relativum non potest sine alio subsistere, & tamen sine dependentia ab illo, aliàs simul naturam & cognitionem non essent. Similiter essentia ut est radix proprietatum, est intrinsecè connexa tum illis, & tamen prout sic non est ab illis dependens: Ergo ita line dependentia connexio, ut supra arguebamus.
- Ad secundam probationem distinguo Majorem: Illa mutuo dependent, quae posita se ponunt, & ablata se auferunt: si se ponant & auferant à priori, & per locum intrinsecum, concedo Majorem: si unum à priori, & per locum intrinsecum, & aliud solum à posteriori, & per locum extrinsecum, nego Majorem: licet autem ex destructione divinae omnipotentiae, tollatur à priori, & per locum intrinsecum, possibilitas creaturarum: ex repugnantia tamen seu impossibilitate creaturarum, solum à posteriori, & per locum extrinsecum, tollitur divina omnipotentia, eo ferè modo quo destructis conclusionibus necessariò deductis, veritas principiorum tollitur, ut supra declaratum est.

39. Objicies quarto: Deus cognoscit peccata pro formaliter, non solum ut existentia, sed etiam ut possibiliter, quae tamen ab ipso, quatenus sunt mala formaliter, causari nequeunt: cognoscit etiam entia rationis, ut chimæras hircocervos, & similia humanæ mentis deliria, quae ab ipso effingi nequeunt: Ergo omnia quae cognoscit, non cognoscit in seipso tanquam in causa.

Confirmatur: Angelus plura cognoscit quorum causa non est, & quae non continet in propria virtute: Ergo & Deus.

40. Ad objectionem respondeo primo, Quod quando dicimus Deum omnia in seipso tanquam in causa cognoscere, hoc debet intelligi de omnibus quorum habet vel habere potest ideam, & quae ab ipso ut à primo principio & prima causa efficiente possunt procedere: peccata vero, chimærae, & alia entia rationis, nullam in Deo habent vel habere possunt ideam, ut in ultima disputatione dicemus; nec à Deo ut prima causa efficiente possunt procedere, unde non mirum quod illam Deo tanquam in causa cognoscit nequeant.

41. Respondeo secundo, quod licet Deus aliqua cognoscit quae non causat, ut peccata & entia rationis, illa tamen non cognoscit nisi in effectibus ab ipso causatis, vel causabilibus; & sic omnia cognoscit in seipso tanquam in causa, vel mediata vel immediata. Quae doctrina est D. Thomae quest. 2. de veritate art. 15. ad 1. & hinc art. 10. ad 2. & 3. & in corpore, ubi docet Deum cognoscere mala per bona creata quibus opponuntur; & quia boni per quod malum cognoscitur, Deus est causa, omnia in seipso ut in causa cognoscit, non quia mali causa sit, sed quia est causa boni, per quod malum cognoscit.

Idem dicendum est de chimæra, & aliis entibus rationis: chimæra enim componitur ex extremis repugnantibus inter se, ut cauda leonis, capite draconis, & corpore hominis, quae conjungi ab intrinseco repugnat; unde his extremis cognitis, illorum repugnantia cognoscitur; & cum extrema in Deo ut in causa contineantur; chimæra licet impossibilis, in Deo tamen ut causa cognoscitur; non quidem ut causa illius, sed ut causa extremorum, ex quibus componitur, & quorum conjunctio impossibilis est.

42. Ad confirmationem, concessi, Antecedente, nego Consequentiam, & paritatem: Ratio autem discriminis est, quia Angelus plura cognoscit per proprias illorum species: Deo autem repugnat alia extra se cognoscere per speciem à sua essentia distinctam, & cum essentia divina non possit alia à se representare, nisi illa eminenter per modum causae contineat, Deus non potest cognoscere aliquid extra seipsum, sed solum in seipso & in essentia sua tanquam in causa. Unde Dionysius cap. 7. de divinis nominibus: *Etenim si secundum unam causam, Deus omnibus existentibus esse tradidit, secundum eandem causam sciet omnia, & non ex existentibus sumet ipsorum cognitionem.*

43. Objicies quinto: Cognitionis rei in alio tanquam in causa, est discursiva, cum discurrere nihil aliud sit quam effectus in causa cognoscere: Sed cognitio Dei discursiva non est, cum discursus atque imperfectio Deo repugnantem involvat: Ergo Deus non cognoscit creaturas in sua essentia tanquam in causa.

A Respondeo negando Majorem, ad cuius probationem dicendum, quod discurrere est effectus in causa cognoscere per plures actus distinctos, quorum unus sit causa alterius; cognoscere autem effectus in causa, unico intuitu, & sine multiplicitate actuum, non est discurrere, ut docet S. Thomas hic art. 7. & patet in oculo, qui non censetur discurrere, quando unico intuitu plura objecta in speculo videt. Quare observandum est, aliud esse unum in alio tanquam in causa cognoscere, & aliud illud cognoscere ex alio tanquam ex causa: primum enim fieri potest sine discursu, & per unicum actum; ad secundum vero requiritur discursus & multiplicitas actuum: unde cum Deus non cognoscat creaturas ex sua essentia tanquam ex causa, per plures actus, sed unico simplici actu & intuitu, illas in sua essentia, tanquam in causa, & veluti in speculo purissimo contempletur, ejus cognitio discursiva non est.

44. Objicies sexto: Si Deus cognosceret creaturas possibles in seipso tanquam in causa, eas in sua omnipotentia ut illarum causa cognosceret: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Sequela Majoris patet, Deus enim constituitur causa creaturarum per suam essentiam tanquam per radicale principium, per omnipotentiam vero ut per virtutem proximam executivam. Minor vero suadetur: Omnipotentia in Deo non distinguitur virtualiter à scientia, ut constabit ex infra dicendis: Sed Deus non dicitur proprie in sua scientia cognoscere possible, illa enim non habet rationem medii objectivi, sed luminis intellectualis, se tenentis ex parte principii cognoscentis: Ergo non potest dici ea cognoscere in sua omnipotentia tanquam in causa.

Confirmatur: Esto detur scientiam in Deo esse attributum ab omnipotentia virtualiter distinctum, tamen negari non potest, juxta principia Thomistarum, scientiam Dei esse causam rerum, non solum directivam, sed etiam effectivam: Atqui Deus non cognoscit creaturas in sua scientia, sed per suam scientiam: Ergo non cognoscit illas in seipso tanquam in causa.

45. Ad objectionem, concessi Majori, nego Minorem; ad cuius probationem, distinguo Majorem: omnipotentia in Deo non distinguitur virtualiter à scientia, ut speculativa, & practice directiva, nego Majorem; ut executiva, & practice practica, concedo Majorem; & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam. Thomistae ergo constituentes omnipotentiam indistinctum attributum à scientia, triplicem distinguunt conceptum in illa, scilicet contemplationis, directionis practicae, & virtutis executivae, & in illa, sub hoc ultimo conceptu, omnipotentiam consistere docent: licet autem in scientia speculativa, non dicatur proprie Deus cognoscere creaturas, in illa tamen, ut est virtus executiva, proprie dicitur illas cognoscere. Per quod patet ad confirmationem, Minor enim distinguenda est: Deus non cognoscit res in sua scientia, sed per suam scientiam, ut est speculativa, concedo Minorem: ut est practice practica, & habet rationem potentiae executivae, nego Minorem, & Consequentiam. Solutio patet ex dicendis disputatione sequenti, ubi agemus de causalitate scientiae Dei.

ARTICULUS II.

*An in Deo, præter modum cognoscendi creaturas
possibiles in essentia sua tanquam in causa, de-
tur aliis, quò illas in seipsis immediatè cognos-
cat, seu independentè ab essentia divina, prius
visa & cognita?*

46. **H**æc quaestio magni ponderis est, ex ea si-
quidem tanquam ex præcipuo fundamen-
to, dependet positio vel destructio scientiæ me-
diæ: Si enim Deus non cognoscat res immediatè
in seipsis, sed solum in seipso, & in sua essentia &
omnipotentia tanquam in causa: cum illa non
sit causa rerum, nisi ut determinata & applicata
per divinæ voluntatis decretum; eò quòd Deus
non sit agens naturale, sed liberum, & operetur
omnia, juxta consilium voluntatis suæ, ut ait
Apostolus; manifestum est, futura contingentia
non esse cognoscibilia ab intellectu divino in-
dependentè à decreto, & in signo rationis il-
lud antecedente; & sic vacat scientia mediæ,
quæ est cognitio futurorum contingentium
conditionatorum ante decretum: è contra verò,
si Deus creaturas cognoscat immediatè in seip-
sis, & independentè ab essentia divina prius
cognita, poterit cognoscere res futuras inde-
pendentè à decreto, & sic dabitur in illo scientia
mediæ. Uti de Suarez, Valentia, Granado, &
alii ex Recentioribus, advertentes juxta doctri-
nam SS. Patrum, (præsertim Dionysii, Augustini,
& Thomæ, quorum testimonia articulo præce-
denti retulimus) non posse negari Deum crea-
turas in sua essentia & omnipotentia tanquam
in causa cognoscere, & omnes Vazquezii inter-
pretationes esse violentas, distortas, & à mente
illorum SS. Patrum penitus alienas, fatentur
Deum hoc modo creaturas cognoscere. Verum-
tamen ut Deo affingere possint scientiam me-
diæ, seu cognitionem futurorum independentè
à decreto, docent, præter hunc modum
cognoscendi creaturas in essentia divina tan-
quam in causa, dari alium quòd Deus illas in se-
ipsis immediatè cognoscit, seu independentè
ab essentia & omnipotentia sua prius visa &
cognita. Contra verò Thomistæ, & alii scientiæ
mediæ impugnatores, contendunt hunc poste-
riorem modum cognoscendi creaturas esse im-
perfectum, indignum Deo, & infinitæ ejus per-
fectioni plurimum derogare, subindeque illum
excludunt, ac docent Deum non aliter cognos-
cere creaturas possibiles, aut futuras, quam in
essentia & omnipotentia sua tanquam in causa,
ac medio prius cognito. Unde sit.

§. 1.

*Conclusio negativa statuitur, & probatur ex
SS. Patribus.*

47. **D**ico igitur: Non datur in Deo cognitio
creaturarum possibilium in seipsis imme-
diatè, seu independentè ab essentia divina,
prius visa & cognita.

Probatur primò ex Dionysio cap. 7. de divin.
nomin. ubi de Deo loquens, sic ait: Non secundum
visionem singulis se immittit, sed secundum cause con-
tinentiam scit omnia. Et infra: Divina sapientia
seipsam cognoscens scit alia. Et tertius: Deus ea qua
sunt noscit, non rerum notitiâ, sed sui. At si Deus,
præter scientiam possibilium in seipso, illa in se-

A ipsis immediatè cognosceret, secundum visio-
nem singulis se immitteret, & illa sciret, non se-
ipsum noscens, & notitiâ, non sui, sed creatura-
rum propriâ: Ergo juxta Dionysium, Deus non
cognoscit creaturas possibiles immediatè in se-
ipsis, sed tantum in seipso, & mediatè, seu in es-
sentia divina prius visa & cognita.

Minor pro prima parte manifesta est, nam co-
gnoscens, secundum visionem se immittit ob-
jecto, non est ab illo accipere speciem, quia in
hoc non se immittit cognoscens objecto, sed po-
rius objectum se immittit cognoscenti: Ergo est
immediatè ergo objectum versari, non enim vi-
detur in quo alio consistere possit; & conse-
quenter si Deus creaturas possibiles cognoscit
immediatè in seipsis, se immittit secundum vi-
sionem creaturis.

Pro secunda parte etiam constat, nam Deus
cognosceret creaturas possibiles, mediatè in se-
ipso, & immediatè in seipsis: Ergo cognosceret
illas, non solum notitiâ quâ se cognoscit, sed
etiam aliâ notitiâ, quòd à Dionysio negatur;
nam illius sensus est exclusivus, aliâ non suffi-
cienter explicasset modum quòd creaturæ à Deo
cognoscuntur.

Denique pro tertia parte suadetur. Notitiâ il-
lius objecti dicitur, ad quòd immediatè & pri-
maridò terminatur: Sed notitiâ quâ Deus creatu-
ras possibiles, in seipsis immediatè cognosceret,
illas haberet pro objecto immediato & prima-
rio: Ergo si daretur in Deo talis cognitio, cog-
nosceret creaturas, non sui, sed illarum notitiâ.

Neque obstat talem cognitionem non nasci
à specie ab illis accepta, sed ab ipsa essentia divi-
na gerente munus speciei, ut dicatur creatura-
rum propria, si semel immediatè terminatur ad
illas. Notitiâ enim quam Angeli habent de re-
bus, nec habetur per species ab illis acceptas,
sed à Deo immediatè infusa, ut ostenditur in
Tractatu de Angelis; & tamen quia ad res im-
mediatè & in seipsis terminatur, verè dicitur re-
rum cognitarum propria notitiâ: Ergo si notitiâ
quam Deus habet de creaturis possibilibus, im-
mediatè ad illas terminetur, licet non procedat
à specie ab ipsis causata, verè erit & dicitur no-
titiâ rerum possibilium propria, subindeque fal-
sa erit propositio Dionysii.

Confirmatur: Dionysius loco citato probat
Deum non sumere cognitionem à rebus, & ex-
tra seipsum nihil cognoscere, quia omnia cog-
noscit in seipso tanquam in causa, ait enim: *Et-
nim si secundum unam causam, Deus omnibus existen-
tibus esse tradidit, secundum eandem causam sciet om-
nia, & non ex existentibus sumet ipsorum cognitionem.*
Ergo non solum intendit docere, quòd Deus
non cognoscit creaturas extra seipsum, sed in
seipso, ex eo quòd non accipiat species à rebus,
sed etiam ex eo quòd illas cognoscat in sua es-
sentia ut in causa, & medio prius cognito, non
verò in seipsis immediatè.

Probatur secundò conclusio ex aliis SS. Pa-
tribus: Ambrosius enim Tractatu in symbolo
cap. 1. hæc scribit: *Licet omnia caelestia, &
terrestria, ac minima quaque prospiciat Deus, ni-
hil tamen extra intelligere, sed singula in se intue-
ri dicitur.* Et D. Augustinus lib. 83. quaestio-
num, quaest. 46. ait: *Sacrilegum esse asserere,
quòd Deus exeat extra se ad aliquid cognoscendum.*
Quæ verba exponens D. Thomas hic art. 5.
ad 1. dicit: *Illæ verba Augustini dicentis Deum nihil
extra se cognoscere, sic esse intelligenda, non quasi
Deus*

Deus nihil quod sit extra se intueatur; sed quia id quod est extra seipsum, non intuetur nisi in seipso. Unde in fine corporis sic concludit: Igitur dicendum est quod Deus seipsum videt in seipso, alia autem a se videt, non in ipsis, sed in seipso. Ergo juxta D. Thomam, & alios SS. Patres, non datur in Deo cognitio immediata creaturarum in seipsis, sed mediata solum, in essentia divina tanquam in causa.

54. Nec tam evidentia & expressa testimonia eludi possunt solita responsione Adversariorum, qui dicunt D. Thomam, & alios SS. Patres asserentes Deum non cognoscere creaturas in seipsis, solum intendere quod illas non cognoscat per species à rebus acceptas, sicut nos eas cognoscimus, sed per suam essentiam gerentem vices speciei ad illarum cognitionem.

Nam contra hanc elutionem est primò quod SS. Patres jam relati ex eo probant Deum non cognoscere creaturas in seipsis immediate, seu extra seipsum, quia illas cognoscit in seipso: Ergo non solum intendunt docere quod Deus non cognoscit creaturas in seipsis, ex eo quod non accipiat species à rebus, sed ex eo quod eas cognoscat in sua essentia, ut in medio prius cognito.

Secundò, si SS. Patres solum vellent excludere à Deo hanc imperfectionem, nempe hoc quod est accipere species à rebus, nihil speciale ipsi tribuerent, quod creaturis non possit competere, cum etiam Angeli non intelligant per species à rebus acceptas: Sed hoc non est dicendum: Ergo nec illud.

Tertiò, aliud est cognoscere creaturas immediate, & aliud eas cognoscere per species à rebus acceptas: oculus enim v.g. immediate videt colores, & tamen accipit speciem ab illis, & Angelus contra mediatè cognoscit hominem, vel leonem, & tamen ab illis non accipit species, sed eas habet à Deo in creatione infusas: Ergo impertinenter omnino probaret D. Thomas, Deum non cognoscere creaturas immediate in seipsis, ex eo quod non cognoscat illas per species à rebus acceptas.

Quartò, Cognosci aliquid cognitione immediata, est verè & propriè cognosci in seipso: Sed D. Thomas absolute negat creaturas à Deo cognosci in seipsis: Ergo negat cognosci cognitione ad illas terminatà immediate.

Denique, Eo ipso quod creaturæ non cognoscantur à Deo per speciem illarum propriam, sed per essentiam divinam gerentem vices speciei, non possunt immediate & primariò cognitionem divinam terminare, sed mediatè tantum & secundariò, ut constabit ex statim dicendis: Atque D. Thomas loco citato docet creaturas cognosci à Deo per essentiam divinam gerentem vices speciei, aut enim: *Deus seipsum videt in seipso, alia autem a se videt, non in ipsis, sed in seipso, in quantum essentia sua continet similitudinem aliorum ab ipso*: Ergo juxta D. Thomam, non datur in Deo cognitio immediata possibile in seipsis, sed mediata tantum, quæ ea in sua essentia & omnipotentia, ut in causa, cognoscit.

§. II.

Eadem veritas ratione suadetur.

55. Plures etiam in favorem nostræ conclusionis rationes efficaces adduci possunt. Prima est: In Deo, utpote infinite perfecto, non potest admitti duplex modus cognoscendi

A creaturas, quorum unus sit perfectior, & alter minus perfectus: Sed modus cognoscendi creaturas, in essentia divina tanquam in causa, est multò perfectior & nobilior, quàm modus illas cognoscendi immediate in seipsis, ut articulo precedenti ostendimus: unde in Angelis beatis, cognitio matutina per quam vident creaturas in verbo, & in essentia divina tanquam in causa, multò perfectior est, quàm cognitio vespertina, per quam illas cognoscunt extra verbum, & immediate in seipsis, juxta illud Augustini quod supra retulimus: *Cognitio creaturæ in seipso, decoloratior est, quàm cum in Dei sapientia cognoscitur, veluti in arte per quam facta est*: Ergo præter modum cognoscendi creaturas possibile in essentia divina tanquam in causa, non debet admitti in Deo alius, quò illas in seipsis immediate, & independentè ab essentia sua prius cognita, intueatur.

56. Secunda est, Eo modo cognoscuntur creaturæ ab intellectu divino, quò representantur per speciem quâ intelligit: Sed non representantur in se & ratione sui, sed mediatè & in alio, scilicet in Deo ut prius representato: Ergo non cognoscuntur immediate in seipsis, sed mediatè in Deo prius cognito. Major constat, Cum enim ex intellectu & objecto, mediâ specie, adæquatam intellectionis principium constituatur, nihil potest intellectus intelligere, nisi per speciem representetur: Ergo nec poterit immediate intelligere, quod immediate in specie non continetur. Minor autem probatur. Species quâ divinus intellectus intelligit, est sola divina essentia: At hæc non representat immediate creaturas, sed mediatè, Deo prius representato: Ergo species quâ divinus intellectus intelligit, non representat immediate creaturas, sed solum mediatè.

57. Respondebis primò, juxta doctrinam Vazquezii, negando suppositum Majoris, quod scilicet Deus creaturas per speciem intelligat, cum enim non implicet dari intellectum, seipso, absque concurrenti speciei, ad intelligendum completum, & talis independentia & omnimoda completio perfectionem dicat, non debet denegari intellectui divino, utpote summè perfecto.

Sed hæc responsio in primis aperte contrariatur D. Thomæ, qui hic art. 5. in corp. & in solut. ad 3. docet essentiam divinam esse speciem intelligibilem, quâ Deus seipsum & creaturas cognoscit. Pugnat etiam cum doctrina Augustini assentientis ex objecto & potentia pari notitiam, sicut ex concursu maris & fœminæ gignitur proles; nec non contra communem Theologorum sententiam, assentientium essentiam divinam ubi mentibus beatorum ut speciem & formam in esse intelligibili, in ordine ad cognitionem sui & creaturarum: si enim essentia divina respectu intellectus beati gerat vices speciei, hoc nullam importat imperfectionem, subindeque non debet Deo denegari, in ordine etiam ad propriam intellectionem. Item si essentia divina non sit speciei & forma intelligibilis, representans creaturas intellectui divino, vix poterit reddi ratio, cur Verbum Divinum procedat ex cognitione creaturarum possibile, cum verbum non exprimat, nec representet in actu secundò, nisi quæ in specie intelligibili representantur in actu primò. Denique non minus est de ratione intellectionis, ab intellectu & objecto intra illum intelligibiliter constituto procedere, quàm de ratione volitionis procedere à voluntate, mediâ

objecti apprehensione. Sed implicat dari voluntatem quæ sit volitionis principium, nisi mediâ apprehensione objecti: Ergo pariter repugnat dari intellectum, qui sit principium intellectio- nis, sine concursu objecti intra ipsum constitu- ti in ratione intelligibilis: Sed objectum ut con- currens objective ad intellectum, gerit munus speciei: Ergo implicat intellectum sine spe- cie esse principium intellectio- nis: & per conse- quens sicut voluntas divina, quamvis infinita, non potest aliquid velle, nisi præviâ cognitione; ita intellectus divinus, etsi infinitè perfectus, non poterit aliquid intelligere, nisi mediâ specie increatâ, ipsâ nimirum divinâ essentiâ, gerente vices speciei & formæ intelligibilis.

38. Respondebis secundo cum aliis, negando Minorem: cum enim essentia divina sit species representans creaturas, quia continet illas emi- nenter, & contineat ipsas eminenter immedia- tè, illas immediatè representat.

Sed hæc etiam solutio sustineri nequit, primò quia objectum immediatè representatum per speciem, debet convenire cum illa in gradu im- materialitatis; ut docet D. Thomas supra quæst. 12. art. 2. inferens ex hoc principio nullam spe- ciem creatam posse representare quidditative Deum: Sed nihil creatum potest cum divina es- sentia talem convenientiam habere; cum gra- dus immaterialitatis divinæ consistat in exclu- sione omnis potentialitatis, quæ exclusio nulli enti creato competere potest: Ergo nihil crea- tum potest representari immediatè per essen- tiam divinam ut speciem.

Secundò, Representatio speciei, vel est ratio- ne similitudinis, vel ratione identitatis cum ob- jecto: Sed divina essentia nulli rei creatæ po- test esse perfectè similis, & multò minus cum ea identificari: Ergo essentia divina, ut species, nul- lam rem creatam primariò representare potest.

Tertiò, Essentia Angeli, ut species, solum se- ipsam per se primò & immediatè representat, alia autem à se, secundariò tantum, & mediatè, ut docetur in Tractatu de Angelis: Ergo pariter essentia divina, ut species, solum potest se ipsam primariò & immediatè representare, creaturas verò secundariò tantum & mediatè.

Denique, Si essentia divina ut habet rationem speciei, primariò & immediatè repræsenteret creaturas, illæ essent objectum specificativum, partiale saltem & inadæquatum, talis speciei in- creatæ: sicut in specie Angelica immediatè re- præsentant plures naturas, & unam independenter ab alia, ita ut humana v.g. non sit ratio cur leonina repræsenteretur, omnes illæ naturæ integrant objectum specificativum illius: Sed creaturæ non possunt pertinere ad objectum formale & specificativum essentiæ divinæ, ut habet rationem speciei increatæ: Ergo non pos- sunt ab illa primariò, sed tantum secundariò re- præsentari.

99. Tertia ratio conclusionis sumitur ex D. Tho- ma 1. contra Gent. cap. 48. ratione 1. ubi sic dis- currit: *Operatio intellectualis speciem & nobilitatem habet, secundum ad quod est per se primò intellectum, cum hoc sit ejus objectum: sicutur Deus aliud à se intelligeret, quasi per se & primò intellectum, ejus opera- tio intellectualis, speciem & nobilitatem haberet ab alio quam ab ipso: Hoc autem est impossibile, cum ejus opera- tio sit ejus essentia; & hæc quippe ens à se, nequeat ab alio distincto à Deo speciem capere: Sicutur impos- sibile est, quod intellectum à Deo primò & per se, sic*

A aliud ab ipso. Ex quibus verbis hæc potest dedu- ci ratio: Si Deus cognosceret creaturas imme- diatè in seipsis, & independentè ab essentia di- vina priùs cognita, objectum formale & speci- ficativum divinæ intellectio- nis, esset ens crea- tum, vel ens ut sic abstrahens à creato & increa- to: Sed hoc dicitur nequit: Ergo nec illud. Sequela Majoris est evidens, illud enim censetur esse ob- jectum formale & primarium alicujus potentia, vel operationis, quod primariò & immediatè ab illa attingitur, & independentè ab alio priùs at- tacto, ut constat in potentia visiva, cujus ob- jectum formale & primarium est color, quem per se primò attingit; secundarium verò & ma- teriale, paries, vel aliud subiectum colore affe- ctum; quia illud non attingitur immediatè, & per se primò, sed tantum secundariò, & median- te colore.

B Minor verò fuisse à nobis probata fuit in Tra- ctatu de attributis, potestque rursus hæc brevi- ter suaderi. Primò ratione Divi Thomæ jam in- sinuatâ. Cognitio desumit suam speciem & per- fectionem essentialè ab objecto formali & pri- mario, & ab illo mensuratur: Sed intelligere Dei, cum sit ejus esse, ejusque natura, non potest desumere suam speciem & perfectionem essen- tialè à creaturis, nec ab illis mensurari: Ergo ens creatum non potest esse objectum formale & primarium divinæ intellectio- nis.

C Secundò, Objectum formale & primarium divinæ intellectio- nis, debet esse quid actualis- simum, sicut & ipsa intellectio: Sed ens creatum, vel abstrahens à creato & increato, est quid po- tentiale, ut constat: Ergo non potest esse ob- jectum formale & primarium divini intellectus, sed solum ens increatum, seu divina essentia, quæ est actus purus, & ejusdem immaterialita- tis cum illo.

D Tertiò, Si creaturæ pertinerent ab objectum formale & specificativum divinæ scientiæ, etiam pertinent ad objectum formale & specificati- vum Theologiæ, cum ista sit illius expressio, seu participatio: Sed hoc est falsum, ut constat ex dictis disputatione præcedenti ad universam Theologiam articulo 3. ubi ostendimus, solum Deum esse objectum formale & specificativum Theologiæ, creaturas verò ad objectum tantum materiale & secundarium pertinere: Ergo crea- turæ non pertinent ad objectum formale & specificativum divinæ scientiæ.

E Quartò, Si objectum formale & specificati- vum divini intellectus, sit ens ut abstrahit à crea- to & increato, sequitur objectum formale fidei, & aliarum virtutum Theologicarum, esse ali- quid abstrahens à Deo & creaturis: Sed hoc dicitur nequit: Ergo nec illud. Sequela Majoris est evi- dens, virtutes enim Theologicæ sunt participa- tiones divini intellectus & voluntatis, ac prom- de habent idem objectum formale cum illis. Mi- nor verò demonstrari solet in Tractatu de virtu- tibus Theologicis, & videtur manifesta. Si enim objectum formale & specificativum illarum vir- tutum, non esset Deus, sed aliquid creatum, vel abstrahens à Deo & creaturis, illa non essent Theologicæ: per hoc enim distinguuntur virtu- tes Theologicæ, à moralibus infusis, vel acquisi- tis, quod primæ respiciunt immediatè Deum, tanquam proprium objectum formale & speci- ficativum; secundæ verò circa aliquod ob- jectum creatum versantur, ut ibidem ostendimus.

Ultimâ ratio nostræ conclusionis potest sic brevi-

sunt, clarissime & perfectissime, ac secundum proprias earum rationes & differentias represententur, modus cognoscendi creaturas in essentia divina tanquam in causa, idea, & exemplari, multo perfectior & nobilior est, quam modus illas cognoscendi immediate in seipsis, & secundum propriam earum cognoscibilitatem & veritatem, quam Adversarii *objectivam* appellant; sicut in Angelis beatis, perfectior est notitia creaturarum in verbo, quam *matutina* dicitur, quam earum cognitio extra verbum, quam *vespertina* appellatur.

68. Ad confirmationem dicendum, quod cognitio rei in alio est abstractiva, quando non attingit existentiam rei, sed ejus tantum quidditatem & essentiam; secus vero, si attingat ejus existentiam; cognitio enim non dicitur intuitiva, vel abstractiva, ex eo quod fiat cum medio, vel sine medio; sed ex eo quod attingat vel non attingat existentiam rei: unde cum Deus cognoscendo creaturas existentes, in sua essentia tanquam in causa, non solum quidditatem sed etiam existentiam illarum attingat, cognitio illarum non est abstractiva, sed intuitiva: scientia vero possibile, quia terminatur ad rerum tantum quidditatem & essentiam; & abstrahit ab illarum existentia, pure abstractiva est: notitia autem futurorum, est intuitiva; quia terminatur ad illa, ut presentia in eternitate, quod ad cognitionem intuitivam sufficit, ut infra declarabitur, cum agemus de presentia futurorum contingentium in eternitate.

Disp.
4. art.
8.

69. Objicies secundò, Si Deus non cognosceret creaturas immediate in seipsis, sed solum in seipso ut in medio prius cognito, non cognosceret eas secundum esse formale quod habent in propria natura, sed tantum secundum esse eminentiale quod habent in essentia divina tanquam in causa: hoc falsum est, ut initio articuli precedentis contra Aureolum ostendimus: Ergo & illud. Sequela Majoris probatur. Creatura non continetur in Deo formaliter, sed tantum virtualiter, seu eminenter, cum Deus non sit formaliter homo, velleo, & omnes perfectiones creaturarum habeant aliquam imperfectionem admixtam, quæ Deo repugnat: Ergo si Deus cognoscat creaturas solum in seipso tanquam in causa, & medio prius cognito, eas non cognoscit secundum esse formale quod in se habent, sed tantum secundum esse eminentiale quod habent in essentia & omnipotentia divina, tanquam in causa prima.

70. Pro solutione hujus argumenti, advertendum est, quod quando dicimus essentiam divinam esse medium in quo Deus cognoscit creaturas, non sumimus essentiam divinam ut distinctam ab attributis, cum ut sic non sit causa ad æquata illarum; sed simul cum attributis quæ ad productionem creaturarum concurrunt, nempe ideis & arte divinâ, ut illas representantibus, intellectu ut dirigente per scientiam simplicis intelligentiæ, voluntate ut movente & applicante per decretum, & omnipotentia ut exequente per actum imperii, sicut infra ostendemus. Hoc præmissis, ad argumentum respondeo, negando sequelam Majoris; ad cuius probationem dico, quod licet creatura non contingatur formaliter in essentia divina, sed tantum eminenter; continentur tamen formaliter (non in esse entitativo, sed intelligibili) in aliquo attributo, quod ad earum effectorem concurrat, nempe in ideis &

A arte divina; cum enim Deus sit causa efficiens intellectualis, ratione suæ ideæ & verbi, præhabet res omnes in se formaliter, non in esse entitativo, sed intelligibili & representativo; sicut artifex creatus sua opera, juxta illud, *Qui fecit caelos in intellectu*; & hoc sufficit ut creatura cognoscantur à Deo secundum esse formale quod habent in seipsis, & non solum secundum esse eminentiale quod habent in divina essentia & omnipotentia.

Aliam hujus argumenti solutionem insinuavimus in Tractatu de visione beata, ubi diximus duplicem dari continentiam eminentialem: unam imperfectam, & se extendentem solum ad aliquam rationem communem & genericam, qualis est illa quæ convenit Soli & aliis corporibus cælestibus, respectu corporum inferiorum, quæ causant solum quantum ad aliquam rationem communem & genericam, puta rationem viventis, vel corporis corruptibilis, quam per se primò in rerum inferiorum generationibus attingunt: aliam perfectam, & se extendentem non solum ad rationes communes & genericas, sed etiam ad differentias atomas & individuales, quæ soli Deo competit; cum ipse solus per se primò attingat in rebus creatis rationem entis producibilis, si differentis omnium rerum creaturarum transcendentaliter inclusam. Quamvis ergo primum genus continentia eminentialis non sufficiat ad manifestationem rei secundum esse formale, & quantum ad eius rationem specificam & individualem, bene tamen secundum; quia cum talis continentia eminentialis perfectissima sit, & ad omnes rationes, tam genericas, quam specificas, & individuales se extendat; æquivalere continentia formali, subindeque præstare potest omnia quæ illa præstat, & ducere in cognitionem rerum secundum esse formale quod in se habent.

Objicies tertio: Sunt aliqua veritates create adeo manifestæ, ut per se ipsas, absque ullo medio, intellectu creato innotescant, ut prima principia, vel propositiones identicæ: Ergo saltem tales veritates possunt cognosci ab intellectu divino in seipsis immediate, & absque eo quod opus sit, ut prius seipsum, vel suam omnipotentiam cognoscat.

Responsio concedo Antecedente, negando Consequentiam & pariter, ob duplicem rationem discriminis. Prima est, quia intellectui creato non repugnat specificari à veritate create, bene tamen divino, ut supra ostensum est. Secunda, quia intellectus divinus non potest cognoscere veritatem creatam, cognitione quæ non sit comprehensiva: comprehensio autem veritatis create non potest haberi, nisi omnes illius causæ cognoscantur; & quia præcipua causa veritatis create, est Deus, ille non potest cognoscere veritates creatas, nisi in seipso ut medio prius cognito; quæ ratio cum non habeat locum in intellectu creato, possunt prædictæ veritates ab illo in seipsis immediate cognosci.

Ex dictis in hoc & precedenti articulo, eruditus Lector agnoscat, quam altis doctrina Thomistarum asserentium Deum omnia seipso ut in causa cognoscere, radices egerit, Patrum traditionem, & omnium scientiarum principia complexa, & quam vani fuerint hæcenus in ea convellenda Adversarii cum aris. Intelliget etiam, sententiam asserentem Deum futura contingentia in suo decreto cognoscere, non esse novum

Thomi-

Thomistarum inventum, ignotum antiquis Patribus, maxime D. Augustino & S. Thoma, ut P. Annatus in libro quem pro defensione scientiæ in edicæ edidit, singulis ferè paginis objicit: cum uterque S. Doctor, locis supra adductis, non aliam agnoscat in Deo creaturas quascumque seu possibiles seu futuras cognoscendi rationem, quam in seipso ut in causa, & Dionysius omnium Theologorum post Apostolos antiquissimus, hanc doctrinam clarissime & disertissime tradat. Sed mirum, quod cum hæc de cognitione creaturarum in Deo controversia, tanti sit momenti ad constituendam aut evertendam scientiam mediam, eam tamen prædictus Author ne leviter quidem attigerit: sed hanc difficultatem, ex qua, ut supra ostendimus, omnino pender positio vel destructio talis scientiæ, penitus dissimulaverit: quod non leve iudicium est, adeo firmam esse nostram doctrinam, ut nihil possit Adversarii illi opponere, quod facile non excutiamus.

ARTICULUS III.

An & quomodo Deus non entia, mala, singularia, & infinita cognoscat:

PRiUSquam disseramus de causalitate divinæ scientiæ, & de modo quo Deus futura contingentiā tam absoluta, quam conditionata cognoscit, breviter explicandum est, an, & quomodo non entia, mala, singularia, & infinita ab illo cognoscantur, de quo agit S. Thomas art. 10. 11. & 12. hujus questionis.

74. Dico ergo primò, Deum cognoscere non entia, seu figmenta, & entia rationis, quæ ab intellectu creata fabricantur, ea tamen nullo modo efformare.

Prima pars colligitur ex D. Thoma hic art. 9. ubi sic ait: *Deus cognoscit omnia quæ sunt in potentia creature, sive activa, sive passiva, sive in potentia opinandi, vel imaginandi.* Sed entia rationis continentur in potentia intellectus creati, & in eo habent esse objectivum: Ergo à Deo cognoscuntur.

Confirmatur: Deus cognoscit omnes hominum cogitationes, etiam vanas, juxta illud Psal. 83. *Dominus scit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt.* Ergo etiam cognoscit illarum objecta, quæ interdum sunt chumara, & entia rationis.

75. Secunda pars conclusionis probari solet in Philosophia. Ratio fundamentalis est, quia formatio entium rationis derogat perfectioni divini intellectus: ille enim qui format entia rationis, apprehendit objectum aliter ac est in se, ex parte rei cognita; id est in recognita apprehendit aliquid, quod reverà ei non convenit; puta relationem rationis in re absoluta ab omni respectu, vel distinctionem rationis in re omnino simpliciter. Sed hoc, ut constat, derogat perfectioni, & veritati divini intellectus, quæ consistit in adæquatione cognitionis cum re cognita, id est, in eo quod objectum cognoscatur eo modo quo est in re: Ergo efformatio entium rationis derogat perfectioni & veritati divini intellectus. Unde licet divina scientia se extendat ad entia rationis ab intellectu humano facta, vel factibilia: quia tamen talis cognitio est merè speculativa, nec apprehendit rem aliter ac est in se,

A vel non ens ad modum entis; sed solum videt non entia habere modum entis in intellectu creato, non format entia rationis. Sed hæc merces, & quisquiliæ, ad nundinas & Scholas Philosophorum remittendæ sunt: in his enim divitiis immolari, nec vacat, nec expedit.

76. Dico secundò: à Deo cognosci omnia mala naturæ, pœnæ & culpæ, non per bonitatem in creatam immediate, sed per bonitatem creatam.

Prima pars conclusionis est de fide, quam tamen videntur negare Averroës relatus à D. Thoma 1. contra Gent. cap. 71. & quidam Hæretici Albanenses, negantes Deum cognoscere peccata, nisi ex relatione Diaboli: quorum fundamentum potuit esse, quia in Scriptura Deus dicitur ignorare peccata.

Probatum primò ex Scriptura: dicitur enim de malis naturæ Sapientia 8. *Monstra scit, antequam fiant.* De malis pœnæ Amos 3. *Si erit malum in civitate quod non fecerit Dominus.* Et Proverb. 15. *Infernus & perditio coram Domino.* De malis culpæ Job. 14. *Signasti quasi in sacculo delicta mea.* Et Deuteron. 32. *Nonne hæc condita sunt apud te, & signata in thesauris tuis?* Ubi allusio fit ad sacculos lutum, vel ad eos in quibus servari solebant pondera, Deuteron. 15.

C Probatum secundò ratione desumptâ ex Divo Thoma, loco citato. Bonum intellectus est verum: Sed verum habetur in cognitione mali; nam sicut verum est bonum dari, & esse proficuum; ita etiam verum est dari malum, & esse fugiendum: Ergo Deus mala cognoscit.

Confirmatur: Cognitio mali non est damnanda, nisi quatenus inducit voluntatem ad malum, nec est deformis, nec aliquam inducit turpitudinem: tum quia visio, aut pictura monstri, potest esse pulchra: tum etiam, quia ut Deus cognoscat mala, non debet illis assimilari, quando quidem non cognoscit ea per propriam speciem illorum, & ut objecta formalia, sed tantum materialia.

78. Probatum tertio: Deus perfecte cognoscit bona creata, ac proinde, quicquid illis potest accedere, & opponi: Sed malum opponitur bono, & illud corrumpit: Ergo ut perfecte cognoscat bonum, debet malum cognoscere.

Denique eadem pars suadet. Mala culpæ Deus prohibet & punit tanquam iudex; mala autem pœnæ, & naturæ, efficit tanquam prima causa, & provisor universalis; propter bonum, & conservationem universi, unde pertinent ad ejus providentiam: At quæ cadunt sub providentia Dei, cadunt etiam sub cognitione, & sapientia ipsius, alias Deus ageret modo cæco, & ignaro: Ergo Deus talia mala cognoscit. Unde quando Scriptura dicit, Deum non cognoscere mala, hoc intelligendum est, vel quia dissimulat, differendo punitionem, vel quia non cognoscit per propriam ideam, vel quia non cognoscit per scientiam approbationis, & operativam, maxime mala culpæ, ut supra annotavimus.

79. Major est difficultas circa secundam partem conclusionis, Zumele enim & alii Recentiores existimant, mala cognosci à Deo per ipsam essentiam, & bonitatem in creatam immediate. Sed opposita sententia communis est apud Thomistas: pro cuius intelligentia, & probatione secundæ partis conclusionis.

Observandum est primò: aliud esse quod

unum non possit cognosci sine alio, aliud quod cognoscatur per illud: relatio enim v.g. non potest cognosci sine extremo, in quo tamen non cognoscitur, cum correlativa sint simul cognitione, & natura.

Observandum secundò, quòd quando dicimus, Deum cognoscere malum in bono creato cui opponitur, non intendimus bonum creatum, habere rationem speciei, vel objecti formalis, respectu intellectus divini, ad cognitionem mali; sed tantum quòd habeat rationem objecti materialis cogniti in divina essentia, & in eo sic cognito, ut objecto materiali, asserimus cognoscere malum creatum. Sic ergo explicata secunda pars conclusionis.

30. Probatur primò: Malum non potest cognosci, nisi in bono, & per bonum cui opponitur: Sed malum creatum non opponitur bonitati in creatura: Ergo non cognoscitur per illam, sed per bonitatem creatam. Major declaratur: vel eum malum consistit in privatione? & sic non potest cognosci, nisi per formam oppositam bono, vel consistit in aliquo positivo? & illud non habet rationem mali, nisi quatenus discordat à regula: Sed discordantia non cognoscitur, nisi per concordantiam: sicut Grammaticus non cognoscitur incongruam locutionem, nisi per congruam: Ergo malum non potest cognosci, nisi per bonum cui opponitur. Minor etiam probatur: Si malum immediatè opponeretur Deo, & bonitati increate, deberet illi opponi, vel contrariè, vel privativè: Neutrum dici potest: Ergo, &c. Minor probatur: Tum quia opposita contrariè, vel privativè, nata sunt fieri circa idem: malum autem, & bonum divinum non habent commune subjectum. Tum etiam, quia malum diminuit bonum cui opponitur: bonum autem divinum potest diminui per malum.

Adde quòd, bonum expellit malum cui formaliter opponitur: Sed bonum divinum non expellit formaliter malum creatum, sed tantum effectivè; si enim formaliter illud expelleret, nullum daretur malum in rerum natura: sicut si daretur lux infinita, nulla darentur tenebræ: eò quòd lux tenebras formaliter expellat: Ergo malum creatum bono divino, nec contrariè, nec privativè opponitur.

31. Probatur secundò eadem pars: Deus non cognoscit malum, nisi per ideam boni, ut docet D. Thomas questione sequenti art. 3. ad 1. Atqui Deus non habet ideam suæ bonitatis, sed tantum bonitatis creatæ, quia non habet ideam, nisi factibilem: Ergo per suam bonitatem non potest cognoscere malum.

Quod diximus de malo naturali, dicendum est etiam de morali, scilicet de peccato: illud enim simpliciter cognoscitur à Deo per privationem rectitudinis debite in esse actui, in materia talis, vel talis virtutis: sive dicatur, quòd peccatum in privativo consistat, ut nonnulli docent: sive in positivo, ut alii probabilius sentiunt: quia illud positivum, ut dicemus in Tractatu de peccatis, non habet rationem completam constitutivi peccati, nisi per connotationem privativi; & sic ad cognitionem peccati semper istud requiritur.

32. Dico tertio: Deum cognoscere singularia, etiam materialia. Ita D. Thomas hic art. 11. & Philosophus 1. de anima, & in 3. Metaph. ubi arguit Empedoclem, eò quòd cognitionem singula-

rium Deo denegaverit.

Probatur primò ratione D. Thomæ. Omnes perfectiones simpliciter simplices, quæ in creaturis reperiuntur dispersæ, sunt unitæ in Deo: Sed cognitio singularium est perfectio simpliciter simplex intellectus humani; melius est enim ea scire, quàm ignorare: Ergo illa reperitur in Deo.

Probatur secundò: Deus est causa rerum per suam scientiam, ut disputatione sequenti ostendemus: unde tantum se extendit ejus scientia, quantum ejus causalitas: At divina causalitas se extendit ad omnia singularia, & ad rationes non solum genericas, & specificas, sed etiam atomas, & individuales; quia Deus omnes suos effectus attingit sub ratione universalissima entis, quæ transcendentaliter includitur in omnibus gradibus, formalitatibus, & differentis rerum creaturarum. Ergo ea omnia cognoscit.

Probatur tertio alià ratione D. Thomæ: Species per quàm Deus omnia cognoscit, nimirum ipsa divina essentia, cum sit infinita in representando, omnia cognoscibilia divino intellectui perfectè sunt representatæ: ac proinde non solum secundum rationes genericas, vel specificas, sed etiam atomas, & individuales.

Denique, Cum cognitio quam Deus habet de creaturis, non sit purè speculativa, sed etiam practica, & factiva illarum, non esset perfecta, nisi ad singularia perveniret: nam cognitio practica finis, est operatio, quæ in singularibus est, & circa singularia versatur.

Dico ultimò: Deum cognoscere infinita, non solum per scientiam simplicis intelligentiæ, sed etiam per scientiam visionis. Est etiam D. Thomæ hic art. 12.

Prima pars probatur ratione quam ibidem habet, Deus per scientiam simplicis intelligentiæ comprehendit suam omnipotentiam, & potentiam ac virtutem cujuslibet creaturæ, ac proinde cognoscit omnia ad quæ illa potest se extendere: Sed divina omnipotentia, & potentia creaturæ, possunt se extendere ad infinita, saltem in potentia, & sine thegorematicè: Ergo Deus per scientiam simplicis intelligentiæ cognoscit infinita. Major patet, Minor probatur quantum ad utramque partem. In primis enim divina omnipotentia, cum sit simpliciter infinita, potest producere perfectiores, & perfectiores creaturas in infinitum: alias posset dari perfectissima creatura, quàm Deus posset producere, quod est absurdum; cum enim nulla posset dari creatura infinite perfecta (ut in Tractatu de attributis ostendimus) divina omnipotentia exhausteretur productione alicujus finiti, ac proinde non esset infinita simpliciter.

Probatur etiam Minor, quantum ad secundam partem. Nam in potentia intellectiva, & volitiva Angelorum & Hominum continentur infinita cogitationes, & affectiones cordium, quæ Angeli, & Beati, successivè producent per totam æternitatem; quæ cognitiones, & affectiones, licet sibi invicem succedant, nec possint in propria mensura esse simul, in æternitate tamen simul existunt; quia, ut infra dicemus, æternitas ratione suæ infinitatis, & indivisibilitatis, simul, & in unico nunc, seu instanti indivisibili, continet, & ambit omnia quæ sunt successivè futura in propriis durationibus & mensuris. Ex quo probata manet secunda pars conclusionis, cum enim scientia visionis terminetur ad

res præteritas, & futuras, ut præsentés in æternitate, quæ est mensura divinæ cognitionis, & in illa, ut jam diximus, simul existant infinitæ cogitationes & affectiones, quas Angeli & beati eliciunt per totam æternitatem, sequitur, Deum cognoscere infinita, non solum per scientiam simplicis intelligentiæ, sed etiam per scientiam visionis.

DISPUTATIO III.

De causalitate Divinæ scientiæ respectu creaturarum.

Explicitis his quæ pertinent ad existentiam, quidditatem, unitatem, & perfectionem divinæ scientiæ, modumque quò creaturas in essentia divina tanquam in causa, & medio cognitionis attingit, consequens est, ut ea quæ ad ejus efficientiam & causalitatem spectant, declatemus, & quatuor celebres difficultates, quæ hic agitari solent, breviter resolvamus. Prima est, an scientia Dei sit causa rerum, non solum directiva, sed etiam effectiva? Secunda, cuiusmodi scientiæ talis causalitas & efficientia competat? An ei quæ dicitur simplicis intelligentiæ, vel illi quæ visionis nuncupatur? Tertia, an ideo res sint futuræ, quia sciuntur à Deo, vel è contra ideo ab illo sciuntur, quia futuræ sunt? Quarta, an detur in Deo aliqua potentia executiva, virtualiter ab ejus intellectu, & voluntate distincta?

ARTICULUS I.

An scientia in Deo sit causa rerum, non solum directiva, sed etiam effectiva?

§. I.

Præmittuntur quæ apud omnes sunt certa.

1. Suppono primò tanquam certum secundùm videntem, Deum per intellectum & voluntatem producere creaturas, ac proinde ejus scientiam omnium rerum causam existere, saltem directivam. Quam veritatem ex multis sacra Scripturæ testimoniis probant Recentiores. Nobis sufficit illud Psalmi 103: *Omnia in sapientia fecisti.* Item Psalmi 135: *Qui fecit celos in intellectu.* Et ad Ephesios 1. *Qui operatur omnia secundùm consilium voluntatis suæ.* Unde Dionysius cap. 7. de divin. nom. *Scientia divina omnium est artifex, & semper omnia componit, estque causa indissolubilis coherentia, & ordinis omnium, sineque priorum, cum sequentium principis semper connectit, & unam universæ conspirationem consentumque palcherrimum efficit.*

2. Probatur secundò eadem supposito, ratione Tractatu primo deductâ, demonstrando existentiam & intellectualitatem Dei. Agens primum ordinare debet & dirigere res universi, ut ibidem demonstravimus: Sed hoc non potest, nisi per scientiam, & sapientiam, sapientis enim est ordinare: Ergo scientia in Deo est causa rerum, saltem directiva.

Præterea ut docet D. Thomas hic art. 8. scientia Dei respectu creaturarum, se habet sicut scientia artificis respectu artefactorum: At hæc est causa operis, saltem directiva: Ergo & scientia Dei.

3. Eandem veritatem demonstrat idem S. Doctor

Tom. I.

1. contra Gentes cap. 23. novem rationibus, quarum hæc præcipua est. Perfectissimo agenti attribui debet perfectissimus modus operandi: Sed ille modus est operari per scientiam & voluntatem, agens enim naturale, non agit cum dominio suorum actuum, sicut agens intellectuale; nec ejus virtus se extendit ad plures effectus specie diversos, sed determinatur ad unum; ex quo fit quòd naturalia uniformiter, & uho modo semper eveniant: Ergo Deus cum scientia & libertate ad extra operatur, subindeque ejus scientia, directivè saltem, ad productionem rerum concurrat.

Confirmatur: Agens naturale debet ab alio dirigi, ut finem attingat, quem non cognoscit: sicut sagitta, ut attingat scopum debet dirigi à sagittario: agens verò intellectuale, seipsum dirigit, & sibi præstituit determinatum finem: Ergo modus agendi agentis intellectualis, perfectior est modò agendi agentis naturalis.

Hoc præsupposito, inquirimus, an præter vim illam directivam, quam omnes attribuunt divinæ scientiæ, vera & propria causalitas, & efficientia respectu creaturarum, illi conveniat? quod ut plenius innotescat.

Suppono secundò quòd ad formationem artificiatam, scientia, voluntas, & vis executiva concurrant: scientia dirigendo, voluntas movendo, vis executiva exequendo: quod in artifice creato conspicitur, qui si domum verbi gratiæ est ædificaturus, priùs scientia præconstituit finem, quem voluntas appetit: mox intellectus consulit de modis, & domus fabricandæ meditatur naturam; voluntas eligit media præconsiliata, & movet intellectum ut imperet: ad imperium sequitur vis activa, applicans vim executivam ad opus, ac denique sequitur executio. Quæ omnia à creato artifice, per distinctos actus & potentias fiunt.

Quæritur ergo, an scientia Dei practica, non solum directivum præstet concursum, in productione creaturarum, regulando opus, ostendendo finem, & modum illas producendi; sed etiam efficienter in illas influat, vel applicando potentiam executivam ad opus, vel immediatè imperando earum productionem?

Partem negativam tenent plures Recentiores extra Scholam D. Thomæ, qui divinæ scientiæ attribuant solum vim directivam in productione creaturarum, earum verò efficientiam, voluntatem immediatè procedere, vel à voluntate Dei, vel ab aliqua potentia executiva, virtualiter ab ejus intellectu, & voluntate distincta. Thomista verò & plures alii docent scientiam non solum dirigere Deum in productione creaturarum, sed etiam imperare, & exequi immediatè earum productionem, per actum imperii formaliter immanentem, & virtualiter transeuntem, quod ad eas immediatè dirigitur: unde nullam aliam potentiam executivam in Deo agnoscunt, quam ejus intellectum practicum, ut constabit ex dicendis articulo quarto.

§. II.

Hæc sententia ut verior & probabilior eligitur.

Dico igitur: Scientiam in Deo esse causam rerum, non solum directivam, sed etiam effectivam.

Probatur primò ex Scriptura, dicitur enim

Dd

Pro-